

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันองค์การต่างๆได้ให้ความสำคัญกับงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของพนักงานกันมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในแต่ละปีมีจำนวนผู้ที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน , 2549) และประกอบกับการเกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการทำงานของพนักงานนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตัวของพนักงาน ครอบครัว และสังคมโดยรวมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อองค์การอีกด้วย (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม , 2541 , น. 43-45) ซึ่งอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับพนักงานจะทำให้องค์การต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อมไปเป็นจำนวนมาก การสูญเสียทางตรง เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำขวัญ ฯลฯ การสูญเสียทางอ้อม เช่น การสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดหาพนักงานใหม่มาทดแทน การสูญเสียเวลาของลูกจ้างคนอื่นที่หยุดทำงานในขณะที่เกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากความอยากรู้อยากเห็นจึงเข้าไปมุงดู ชักถามเหตุการณ์ หรือช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ฯลฯ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความสูญเสียทางอ้อมจะสูงกว่าค่าใช้จ่ายทางตรงถึง 3-10 เท่า (National Safety Council , 1970 , p.1) ด้วยเหตุนี้ การทำงานด้วยความปลอดภัยจึงเป็นการทำให้องค์การสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการเกิดอุบัติเหตุได้ และนอกจากองค์การจะสามารถลดค่าใช้จ่ายได้แล้ว องค์การยังได้รับประโยชน์ในด้านอื่นๆ ตามมา เช่น ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง ผลกำไรที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นปัจจัยจูงใจที่ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่พนักงาน ดังนั้น การป้องกัน ควบคุม และเสริมสร้างให้พนักงานมีพฤติกรรมการทำงานด้วยความปลอดภัยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่องค์การต้องให้ความสนใจและต้องรีบดำเนินการจัดการอย่างเร่งด่วน

ปัจจัยที่ทำให้พนักงานทำงานด้วยความปลอดภัย ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ด้าน คือ

- 1) ปัจจัยด้านคน เช่น บุคลิกภาพ ทักษะสติ ความรู้
- 2) ปัจจัยด้านเครื่องจักรอุปกรณ์ เช่น เครื่องจักรได้รับการดูแลรักษาซ่อมบำรุงอย่างดี
- 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดให้

สภาพแวดล้อมในการการทำงานมีความเหมาะสม เช่น มีแสงสว่างที่เพียงพอ มีระบบการระบายอากาศที่ดี และ 4) ปัจจัยด้านตัวงานหรือระบบงาน เช่น มีระบบการจัดการความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน มีการจัดหลักสูตรอบรมความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน (Heinrich, 1959 , pp. 13-20 ; Bird and Germain , 1985 , pp.22-37)

บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ได้ดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยการกำหนดนโยบาย มาตรฐาน และแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงานต่างๆ เช่น การสนับสนุนให้มีการใช้อุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคล การจัดหลักสูตรอบรมความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงาน การปรับปรุงป้ายเตือนความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้บริษัทสามารถลดอุบัติเหตุที่มีการบาดเจ็บของพนักงานให้เป็นศูนย์ตามเป้าหมายที่คาดไว้ (บริษัทปูนซิเมนต์ไทยอุตสาหกรรม จำกัด , 2548) ซึ่งการดำเนินงานด้านความปลอดภัยของบริษัทฯ ได้มีการจัดการกับปัจจัยต่างๆที่ก่อให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานไว้อย่างครอบคลุมดีแล้ว แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัจจัยด้านบุคลิกภาพของคนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าหากองค์กรสามารถนำลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลมาพิจารณาพร้อมๆกับการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานก็จะทำให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

“ บุคลิกภาพ ” เป็นลักษณะที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบุคคลที่สามารถช่วยทำนายได้ว่าบุคคลจะปฏิบัติตนอย่างไรหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรออกมาเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งๆเกิดขึ้น (Cattell ,1970 , pp. 2-3) ดังนั้น บุคลิกภาพจึงเป็นสิ่งที่ช่วยทำนายพฤติกรรมของพนักงานได้ด้วยเช่นกันว่าพนักงานจะมีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานเป็นอย่างไร จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยในประเทศไทยพบว่า นักวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานโดยใช้แนวคิดบุคลิกภาพแบบเอ และบุคลิกภาพแบบบี และแนวคิดบุคลิกภาพของไอแซงค์ (Eysenck) เช่น ผลการศึกษาของสิริพัทธ์ เปรมรัญเฐียร (2543) ที่พบว่าพนักงานปฏิบัติการในโรงงานผลิตกระดาษที่มีบุคลิกภาพแบบเอมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน และผลการศึกษาของสุดาจันทร์ บุญยษ์เฐียร (2543) ที่พบว่าพนักงานปฏิบัติการโรงงานอุตสาหกรรมอิลคทอนิกส์ที่มีบุคลิกภาพแบบมั่นคงจะมีพฤติกรรมความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุต่ำ ส่วนพนักงานที่มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหวจะมีพฤติกรรมความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุสูง

ในงานวิจัยนี้มีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Big Five or Five-Factor Model) ของคอสตาและแมคครี (Costa and McCrae ,1992) ซึ่งแบ่งลักษณะของบุคลิกภาพออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลิกภาพแบบหวุ่นไหว (Neuroticism) บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion) บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง (Openness to experience) บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness) และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (Conscientiousness) บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบนี้นอกจากจะเป็นแนวคิดที่ยังไม่มีนักวิจัยคนใดในประเทศไทยทำการศึกษากับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานไว้โดยตรงแล้ว แบบสอวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบยังเป็นเครื่องมือที่มีองค์ประกอบของบุคลิกภาพไม่มาก แต่สามารถอธิบายลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้อย่างครอบคลุม สามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องใช้พื้นฐานความรู้ทางจิตวิทยามากนัก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ง่ายกว่าแนวคิดอื่นๆ (Salgado , 1997) และเป็นแนวคิดที่นักวิชาการต่างๆให้การยอมรับเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งเป็นที่นิยมในการนำไปใช้ตามองค์การต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารงานบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น การคัดเลือกพนักงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง ฯลฯ (Mount , Barrick and Strauss, 1994 , p.272) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา “ ผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน ” ของพนักงานระดับปฏิบัติการ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้นั้นนำมาเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การในด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ
2. เพื่อศึกษาผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ
3. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สามารถทำนายพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงผลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการบริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด ในปี 2550 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (NEO-FFi) ของคอสตาและแมคเคร (Costa and McCrae, 1992) ที่ได้รับการแปลและพัฒนาแล้วโดย กฤติกา หล่อวัฒนวงศ์ (2547) และแบบสอบถามวัดพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาโดย วีริศ จิรไชยภาส (2541)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับของพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ
2. ทำให้ทราบว่าลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบแบบใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการ
3. ทำให้ทราบองค์ประกอบของบุคลิกภาพที่สามารถทำนายพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานปฏิบัติการได้

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พนักงาน หมายถึง พนักงานระดับปฏิบัติการของบริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด

บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้านตามแนวคิดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบของคอสตาและแมคเคร (Costa and McCrae) อันได้แก่

1. บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (Neuroticism) หมายถึง บุคคลที่มีความวิตกกังวล (Anxiety) ความโกรธเคือง (Angry Hostility) ความซึมเศร้า (Depression) ความประหม่า (Self-consciousness) มีแรงกระตุ้นในตนเองสูง (Impulsiveness) และมีอารมณ์เปราะบาง (Vulnerability)

2. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion) หมายถึง บุคคลที่มีความอบอุ่น เป็นมิตร (Warmth) ชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Gregariousness) แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา (Assertiveness) ชอบทำกิจกรรม (Activity) ชอบความตื่นเต้น (Excitement Seeking) และมีอารมณ์ทางบวก (Positive Emotions)

3. บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง (Openness to experience) หมายถึง บุคคลที่เป็น คนช่างฝัน (Fantasy) มีความสุนทรีย์ (aesthetics) มีการรับรู้ความรู้สึกตัวเอง (Feelings) ชอบปฏิบัติในสิ่งใหม่ๆ (Actions) มีความคิดใหม่ๆ (Ideas) และมีการยอมรับค่านิยมอื่นๆ (Values)

4. บุคลิกภาพแบบประนีประนอม (Agreeableness) หมายถึง บุคคลที่มีความไว้วางใจผู้อื่น (Trust) ตรงไปตรงมา (Straight Forwardness) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Altruism) ยอมตามผู้อื่น (Compliance) มีความสุภาพ (Modesty) และมีจิตใจอ่อนโยน (Tender-Mindedness)

5. บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก (Conscientiousness) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการจัดการกับตนเอง (Competence) มีความเป็นระเบียบ (Order) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ (Dutifulness) มีความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Striving) มีวินัยต่อตนเอง (Self-Discipline) และมีความรอบคอบ (Deliberation)

พฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน หมายถึง การกระทำ ซึ่งมีผลทำให้การทำงาน เป็นไปอย่างปลอดภัย ปราศจากภัยอันตรายที่เกิดจากอุบัติเหตุ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการ บาดเจ็บ การสูญเสีย หรือความเสียหาย

อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิด ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด ไม่มีการ วางแผนล่วงหน้า และไม่สามารถควบคุมได้ แต่เมื่อเกิดขึ้นจะมีผลทำให้คนบาดเจ็บ พิการ เสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย